

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Jyväskylän alueen järjestöt, Huhtasuon ASA ry, Jyväskylän Setlementti ry, Green Care-keskus Könkkölä ry, Honkalampi-säätiö, Visio-säätiö, Jyväskylän Katulähetys ry, Äijälän Talon Elo ry, Jyväskylän Suvanto ry, Sovatek-säätiö ja Nuorten Ystävät ry, lausuvat seuraavaa:

Lakiesitys vaikuttaa kokonaisuudessaan epäselvältä, ristiriitaiselta ja hätiköidysti valmistellulta. Asiakas tarpeineen unohtuu työntekijälähtöisyyden korostuessa. Uudessa lakimuutoksessa esitetään, että moni kuntouttavan työtoiminnan asiakas olisi valmis siirtymään työelämään. Tätä väitettä ei kuitenkaan perustella luotettavilla lähteillä, ja näkemyksemme mukaan se ei vastaa todellisuutta. Näin merkittäviin lakimuutoksiin tarvitaan enemmän tutkittua ja luotettavaa tietoa kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksista.

Jos aktivointisuunnitelma korvataan monialaisella työllistymissuunnitelmalla, prosessi kuormittaa työntekijöitä entisestään, koska se vaatii Kelan osallistumista. Tämä rajaa palveluiden ulkopuolelle henkilöitä, joilla olisi todellinen tarve tukeen, samalla kun palveluihin jäävät asiakkaat tarvitsevat entistä enemmän moniammatillisia resursseja. Kuntouttavan työtoiminnan keskeinen haaste on, että suurimmalla osalla asiakkaista on tarve monialaiselle kuntouttaville palveluille, joka on työtoiminnasta erillistä palvelua.

Lakiesityksen mukaan kuntouttavan työtoiminnan tarkoitus on tukea siirtymistä työelämään. Miksi palveluihin halutaan ohjata vain toimeentulotukea saavia ihmisiä? Tämä herättää kysymyksen: kuka on jatkossa oikeutettu kuntouttavaan työtoimintaan? Palveluntuottajat eivät tunnista asiakasryhmää, joka saisi pelkästään toimeentulotukea. Aktivointisuunnitelma on kuntouttavan työtoiminnan perusteena suurimmalla osalla asiakkaista.

Lakiesityksessä hyvinvointialueiden rooli jää määrittelemättä, jos ja kun kuntouttavan työtoiminnan järjestämisvastuu siirtyy työllisyysalueille. Tämä muuttaisi palvelun työllisyyspalveluksi ja samalla poistaisi siitä kuntoutuksellisen elementin. Jatkossa tämä myös olennaisesti vähentäisi palvelujen saatavuutta ja heikentäisi sen monimuotoisuutta. Ne alueet, joissa on vähennetty kuntouttavan työtoiminnan ja muita sosiaalisen kuntoutuksen palveluja, on mm. erikoissairaanhoidon psykiatristen palvelujen tarve kasvanut. (<https://yle.fi/a/74-20131206>).

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Jyväskylän alueen järjestöt, Huhtasuon ASA ry, Jyväskylän Setlementti ry, Green Care-keskus Könkkölä ry, Honkalampi-säätiö, Visio-säätiö, Jyväskylän Katulähetys ry, Äijälän Talon Elo ry, Jyväskylän Suvanto ry, Sovatek-säätiö ja Nuorten Ystävät ry, lausuvat seuraavaa:

Jos palveluihin ohjautumisen perusteena käytetään vain etuuden muotoa (toimeentulotuki vs. työttömyysetuus), ihmiset ohjautuvat väärin palveluihin. Oikeampi tapa on arvioida henkilön toimintakykyä ja aitoa palveluntarvetta, minkä arvioimisessa korostuu viranomaisten ammatillinen osaaminen. Lakimuutoksen toteutuessa valtaosa nykyisistä asiakkaista uhkaa jäädä kokonaan palveluiden ulkopuolelle. Mihin heidät ohjataan jatkossa? Etuuden perusteella tehtävä ohjaus ei edistä työllistymistä, vaan lisää riskiä jäädä kokonaan ilman tukea. Useimmilla asiakkailla on usean palvelun tarve, kuten päihde-, mielenterveys- ja terveyspalvelut. Uudistus toisi suurimmalle osalle asiakkaista työhakuvelvoitteen kuntoutuksen rinnalle. Palveluista putoaminen syrjäyttää ja lisää yhteiskunnallisia kustannuksia entisestään.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Jyväskylän alueen järjestöt, Huhtasuon ASA ry, Jyväskylän Setlementti ry, Green Care-keskus Könkkölä ry, Honkalampi-säätiö, Visio-säätiö, Jyväskylän Katulähetys ry, Äijälän Talon Elo ry, Jyväskylän Suvanto ry, Sovatek-säätiö ja Nuorten Ystävät ry, lausuvat seuraavaa:

Työllisyysalueiden viranomaisten työmäärä kasvaa ja muuttuu. Mikäli vastuu siirtyy työllisyysviranomaisille, tulee heidän kyetä arvioimaan asiakkaiden kuntoutustarpeita ja toimintakykyä. Lakiluonnoksessa mainitaan työtunneista ja resurssien jakamisesta. Jos suurin osa nykyisistä asiakkaista pudotetaan kuntouttavasta työtoiminnasta, työmäärä vähenee vain näennäisesti - asiakkaiden palveluntarve ei katoa, vaan siirtyy muihin palveluihin.

Kelan lisääminen automaattisesti osaksi palvelutarpeenarviointiprosessia tekee siitä entistä raskaamman, erityisesti työntekijöille. Muutos edellyttää myös työntekijöiden lisäkoulutusta, esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeongelmien kohtaamiseen, mitkä vaikuttavat monen asiakkaan elämäntilanteeseen. Uudistus herättää myös huolen siitä, venyvätkö palveluihin ohjautumisen prosessit entisestään.

Kuntouttavan työtoiminnan väliarviointi kolmen kuukauden välein on monille asiakkaille liian tiheä, sillä monialaiset ja pitkäkestoiset ongelmat eivät ratkea lyhyessä ajassa. Kuuden kuukauden arviointijakson väli on realistisempi.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Jyväskylän alueen järjestöt, Huhtasuon ASA ry, Jyvälän Setlementti ry, Green Care-keskus Könkkölä ry, Honkalampi-säätiö, Visio-säätiö, Jyväskylän Katulähetys ry, Äijälän Talon Elo ry, Jyväskylän Suvanto ry, Sovatek-säätiö ja Nuorten Ystävät ry, lausuvat seuravaa:

Lakimuutoksessa esitetyt säästöt ovat epävarmoja, eikä niiden todellista vaikutusta avata. Esityksessä ei huomioida pidemmän aikavälin vaikutuksia ja suuret taloudelliset hyödyt jäävät perustelemattomina epävarmoiksi. Todellisia säästöjä syntyy, jos asiakkaat ohjataan oikeisiin palveluihin heidän toimintakykynsä perusteella. Tämä edellyttää asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaista arviointia, ei lukuisia eri tapaamisia työntekijöiden kanssa. Juuri tällainen kohdennettu palvelu vähentää viranomaiskuormitusta ja luo aidosti tehokkaamman ja taloudellisemman järjestelmän. Ilman pitkäjänteistä suunnittelua ja seurantaa on vaarana, että uudistuksen taloudelliset vaikutukset jäävät lyhytaikaisiksi.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Jyväskylän alueen järjestöt, Huhtasuon ASA ry, Jyvälän Setlementti ry, Green Care-keskus Könkkölä ry, Honkalampi-säätiö, Visio-säätiö, Jyväskylän Katulähetys ry, Äijälän Talon Elo ry, Jyväskylän Suvanto ry, Sovatek-säätiö ja Nuorten Ystävät ry, lausuvat seuraavaa:

Lakiesityksessä ei oteta selkeästi kantaa kuntouttavan työtoiminnan sisältöön tai sen vaatimuksiin. Palvelun sisältö ja palvelutarpeen arviointi tulee määritellä huomattavasti tarkemmin lainsäädännössä, jotta toiminta olisi yhdenmukaista, tasavertaista ja asiakaslähtöistä.

On epäselvää, miksi säästöjä tavoittelevan hallituksen ohjelmassa on ensin tehty tämä lakimuutos, ja mahdollisesti korjaava lakimuutos on luvassa taas syksyllä 2026. Miksi muutoksia ei yhdistetty yhdeksi kokonaisvaltaiseksi lakimuutokseksi? Nykyinen tapa pilkkoa uudistusta osiin tekee kokonaiskuvan hahmottamisesta vaikeaa ja kommentoinnista haastavaa.

Esitetyn muutoksen myötä moni asiakas putoaa pois palveluista, joita he oikeasti tarvitsevat. Miten nämä ihmiset saadaan takaisin palvelujärjestelmään? Osa asiakkaista jää kokonaan ilman ohjausta tai sopivaa palvelua. Miten varmistetaan, että asiakas pääsee oikea-aikaisten palveluiden piiriin ja esimerkiksi hänelle tarpeelliseen kuntouttavaan työtoimintaan, jos TYM-palvelun kriteerit eivät täyty?

Esityksessä ei oteta kantaa mahdolliseen siirtymäaikaan. Siirtyvätkö työttömyysetuudella olevat kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat TYM:n asiakkuuteen 1.1.2026? Ja jos näin tapahtuu, kuinka paljon tämä lisää resurssintarvetta ja työmäärää ja onko tätä otettu huomioon valmistelussa.

Sivonen Tiina

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry - Lausunnon antajat: Huhtasuon ASA ry, Jyväskylän Setlementti ry, Green Care-keskus Könkkölä ry, Honkalampi-säätiö, Visio-säätiö, Jyväskylän Katulähetys ry, Äijälän Talo Elo ry, Jyväskylän Suvanto ry, Sovatek-säätiö ja Nuorten Ystävät ry.